

POLITIJURISTENE

Justis- og politidepartementet
Lovavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Sendes også på e-post til;
postmottak@jd.dep.no

Deres referanse
201010554 ES HLB/mk

Vår referanse
JL/Swb/jof

Dato
Mandag 31. januar 2011

Kopi; Riksadvokaten,
Politidirektoratet

Høringsuttalelse – Forslag om innføring av etterforskningsplikt ved plutselig og uventet barnedød.

Politijuristene viser til ovennevnte høring, datert 21.10.2010.

Politijuristene deler oppfatningen om at det er viktig at overgrep og vold mot barn oppdages, etterforskes og straffeforfølges på en effektiv og god måte.

Politijuristene vil påpeke at en faktor som påvirker etterforskningen av slike, og andre saker, er en kompliserende ressursvurdering. Spørsmålet om iverksetting av etterforskning styres derfor vel så mye av budsjettdisiplin som av faglige grunner. Politijuristene har flere ganger påpekt nødvendigheten av at man i større grad må gjøre de faglige/påtalemessige vurderinger først, og så vurdere ressursene opp mot hva man mener er påtalemessig riktig. Obduksjoner er kostnadskrevenende, og vi tror dette dessverre for ofte er førende i forhold til hvordan politi- og påtalemyndigheten håndterer disse sakene. Når det samtidig blir viktigere for politidistriktene å drive innenfor sine budsjetttrammer enn å bekjempe kriminalitet, kan man komme galt ut. Politiet måles i dag på budsjett fremfor kvalitet, noe vi finner uheldig.

Politijuristene støtter i all hovedsak forslaget til endringer i straffeprosessloven og påtaleinstruksen. Vi kan imidlertid ikke se at forslaget vil føre til en stor endring i hvordan politi- og påtalemyndighet skal håndtere denne type saker. Som departementet selv peker på er det allerede i dag en lav terskel for å iverksette etterforskning i saker hvor barn dør plutselig og uventet. Men for å sikre seg at etterforskningen gjennomføres i alle slike saker kan en lovendring som foreslått være et godt virkemiddel. Likeledes fordi vi er av den oppfatning av hvordan politi- og påtalemyndighet skal håndtere slike saker ikke alltid, kanskje for sjeldent, følges opp i praksis. En eventuell lovendring vil gi mindre rom for skjønn, og eventuelle forskjeller i praksis mellom politidistriktene vil bli mindre.

Politijuristene vil videre peke på viktigheten av at rollefordelingen mellom politi- og påtalemyndighet og helsepersonell klarlegges så godt som mulig. Forholdet til den frivillige dødsstedsundersøkelsen som tilbys av helsetjenesten må avklares. Det må også være klare retningslinjer når det gjelder

hvordan undersøkelsene skal gjennomføres og hvilke arbeidsoppgaver og hvilket ansvar de ulike etater har. Det er også viktig at alt legges til rette for et effektivt samarbeid mellom politi- og påtalemyndighet og helsevesen. Det vil være svært viktig at det er klare regler vedrørende opplysningsplikt/taushetsplikt mellom de ulike etater. Det er også viktig at påtalemyndighetene og helsemyndighetene samarbeider om dette, slik at retningslinjene kommer raskt på plass.

Som det heter på side 8 i høringsnotatet, om det obligatoriske tilbud om dødsstedsundersøkelse i regi av helsetjenesten, skal undersøkelsene utføres av personell med helsefaglig og politifaglig kompetanse. Politijuristene har flere ganger tatt til orde for å se på hva slags kompetanse vi har, benytter og hva vi faktisk har behov for i politietaten. Vi mener det bør være et pålegg om at også politiets etterforskning av disse saker skal bestå av team som også har helsefaglig kompetanse. Politifaglig kompetanse alene er ikke alltid tilstrekkelig i så kompliserte saker som dette. Nettopp disse sakene kan være en god ”forsøksordning” for ytterligere å implementere andre faggrupper i etterforskningen.

Bruk av sivile ansatte til oppgaver i politiet er på mange måter et prinsipielt spørsmål. Det er grunn til å reise spørsmål om kvaliteten i dagens utdanning og om dagens nyutdannede polititjenestemenn har den kompetansen politiet har behov for. Dette leder inn i en diskusjon om generalistbegrepet og spørsmål om behov for økt spesialisering i politiet. Det er åpenbart et behov for å diskutere og revidere generalistbegrepet i politiet. Politiet må i utgangspunktet stå relativt fritt med hensyn til hvem innenfor organisasjonen som skal forestå de enkelte arbeidsoppgaver, der loven ikke eksplisitt bestemmer noe annet.

Bruk av ”annen” kompetanse i politiet bør være utledet fra to forhold; 1) behovet for å avlaste politipersonell fra oppgaver som ikke krever politifaglig kompetanse og 2) behovet for å tilføre politiet annen spesialkompetanse som er påkrevd for å kunne løse stadig mer komplekse oppgaver, for eksempel revisorkompetanse, datateknisk kompetanse m.v. Kompetansen i politiet har tradisjonelt sett vært undergitt en tredeling mellom profesjonene jurister, politiutdannet personell og annet (typisk omtalt som sivilt personell). Samfunnsutviklingen påvirker i økende grad også kompetansebehovene og -kravene. Vi mener det er viktig å se på hva andre profesjoner kan tilføre av kompetanse til politiet. I lys av kriminalitetsutviklingen generelt og den teknologiske utviklingen spesielt, vil vi i fremtiden være tvunget til å rekruttere medarbeidere med høy kompetanse fra andre miljøer. Det må være en kontinuerlig oppmerksomhet rettet mot kompetanseaspektet i politiet fordi kriminaliteten, teknologien, politifagene og rettsreglene er i konstant utvikling. Det nivå som på et tidspunkt utgjør spisskompetanse, blir på et senere tidspunkt allment tilgjengelig.

Et kunnskapsbasert politi må bety at etaten ansetter den kunnskap det er behov for, og ikke hviler seg på å tilføre sine ansatte litt kompetanse om et felt som andre yrkesgrupper allerede behersker bedre. Å integrere slike yrkesgrupper i politiet, for deretter å arbeide sammen med politiets tradisjonelle yrkesgrupper, vil samlet sett gi langt bedre resultater. Politijuristene tror det vil være langt mer nyttig å tilføre kompetanse på enkelte områder ved å utvide antall profesjoner som tilsettes, enn å kontinuerlig endre politiutdannedes kunnskapsnivå. Dette er riktigere bruk av ressursene. Det er mange svært dyktige ansatte i politiet, men de fyller for mange roller. Det er en for snever tankegang, og for stor tro på egne evner, at vi ikke i større grad ansetter andre profesjoner med sin spisskompetanse. I tillegg tror vi at en økt rekruttering av nye grupper til politiet vil kunne bidra til at de som er ansatt i etaten i dag, vil få nye impulser og ny kompetanse. Alene økt bruk av revisorer og dataingeniører, og ”suksesshistoriene” rundt dette, viser at det er behov for annen akademisk kompetanse både som et supplement og for å erstatte dagens løsninger. Det er vanskelig å tekke seg

andre områder som ”passer bedre” for utvidelse av hvilke formalkompetanse politi- og påtalemyndigheten benytter i etterforskningen enn nettopp på dette området, og slike saker.

Når det gjelder plassering og utforming av lovbestemmelsene i påtaleinstruksen og straffeprosessloven, støtter Politijuristene departementets forslag.

Avslutningsvis om virkelighetsbilde i politi- og lensmannsetaten

Vår ordning er at etterforskning iverksettes og utføres av politiet, noe som innebærer at det er tjenestemenn med påtalekompetanse som beslutter om etterforskning skal iverksettes, og som har ansvaret for den. Selve etterforskningen utføres deretter i samhandling mellom ulike grupper ansatte, og personell med ulik bakgrunn. I all hovedsak er det politiutdannet personell som utgjør mannskapet i norsk politiet. Det eneste budskapet i diskusjonen om effektene i norsk politi, fra Justis- og politidepartementet eller Politidirektoratet, er personell utdannet ved Politihøgskolen. Dette fenomenet har økt i både omfang og intensitet i perioden fra 2006 og frem til nå, og det er særlig tydelige i forbindelse med de større analysene som er gjort av politiet (for eksempel ”Politiet mot 2020” og ”Resultatreformen”).

Samtidig har i det i samme periode vært en klar og vedvarende tendens til at politiets restanser øker. Det er bare en forklaring til det, og det er at det er manglende balanse mellom de ulike oppgaveløserne i politiet. God påtaleledelse innebærer ikke bare høy faglig kvalitativ etterforskning, men også god ressursutnyttning - fordi etterforskningen blir målrettet, og styrt mot hva som skal presenteres og belyses i retten. Etterforskning er kostbart, og også derfor skal etterforskning være formålsstyrt. Alle de momenter som rettslig sett er nødvendige for avgjørelsen av tiltalespørsmålet og sakens forberedelse for retten, kan bare en fullverdig juridisk kompetanse gi innblikk i og kontroll over. Den faktainnsamling som vi kaller etterforskning, skjer med rettslige rammer som bakgrunn, ramme og mål. Det er derfor bare rettsrelevante fakta som er av interesse. Det er bare en juridisk styrt faktainnsamling som sikrer et riktig resultat på kortest mulig tid.

Vi ber om at departementet tar innover seg at slike utvidelser som dette forslaget legger opp til, vil påvirke en allerede vanskelig arbeidssituasjon for politiets jurister. Det som særlig påvirker den praktiske hverdagen, er at forslagets tema ligger i grenselandet mellom strafferett og sivilrett. Det er et tema som tidvis skaper vanskelige grenser til både verserende sivile rettsprosesser, spørsmål om selvtekt og annen mer eller mindre gjennomtenkt rettshåndhevelse. De vurderingene som gjøres i forkant av en eventuell etterforskning er også arbeidskrevende, og tidvis også ressurskrevende.

Jan Olav Frantsovold
Leder Politijuristene